

หนังสือที่ระลึก

พิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน ประจำปี ๒๕๖๑

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

วัดราชผาติการาม วรวิหาร

แขวงจวนรพยาบาล เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

วันอังคารที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

หนังสือที่ระลึก

พิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน ประจำปี ๒๕๖๑
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

วัดราชผาติการาม วรวิหาร
แขวงวชิรพยาบาล เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร
วันอังคารที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง หนังสือที่ระลึกพิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน
ประจำปี ๒๕๖๑
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ปีที่พิมพ์ พฤศจิกายน ๒๕๖๑
จำนวนหน้า ๖๔ หน้า
พิมพ์ครั้งที่ ๑ จำนวนพิมพ์ ๑,๐๐๐ เล่ม
ข้อมูลวัด พระปริยัติสารเมธี (สุริยา)
น.ธ.เอก ป.ธ.๖ ศน.ม.
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง/เลขานุการ
วัดราชผาติการาม วรวิหาร
เรียบเรียง/พิสูจน์อักษร จุฬีวรรณ เต็มผล
สทวรรณ เพ็ชรไทย
พิมพ์ข้อมูล เสาวลักษณ์ ธนชัยอภิภัทร
จริยาพร ดีกล้า
ภาพ ว่าที่ร้อยตรีหญิง ลัดดาวรรณ บุญช่วย
ออกแบบปก/รูปเล่ม นิติตัน องค์กรศิวิชัย
จัดทำโดย กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ถนนประดิพัทธ์ แขวงสามเสนใน เขตพญาไท
กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐
โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๒๙๑-๕
โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๒๙๒
พิมพ์ที่ สำนักการพิมพ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

คำนำ

กฎพระราชทาน เป็นกฎที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานผ้าพระกฐิน ให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กร สมาคม มูลนิธิ บริษัท ห้างร้าน และประชาชนทั่วไป ที่กราบบังคมทูลขอพระราชทานเพื่อนำไปถวายพระสงฆ์จำพรรษา ณ พระอารามหลวงต่าง ๆ ทั่วราชอาณาจักร นอกเหนือจาก ๑๖ วัดสำคัญ ที่กำหนดไว้แล้ว โดยกฐินมีกำหนดระยะเวลาถวายเพียง ๑ เดือน คือ ตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ไปจนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ (วันเพ็ญเดือน ๑๒) สำหรับในปีพุทธศักราช ๒๕๖๑ กำหนดกฐินกาล ตั้งแต่วันพฤหัสบดีที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑ ถึงวันพฤหัสบดีที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

การถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน ปีพุทธศักราช ๒๕๖๑ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้รับพระมหากรุณาธิคุณจาก สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร โปรดเกล้าฯ พระราชทานผ้าพระกฐินเพื่อนำไปถวายแด่พระสงฆ์ซึ่งจำพรรษา ณ วัดราชผาติการาม วรวิหาร แขวงวชิรพยาบาล เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร วันอังคารที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ซึ่งการถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน ครั้งนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้จัดทำหนังสือที่ระลึก ในพิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน ประจำปี ๒๕๖๑ เพื่อมอบให้แก่ ผู้มาร่วมบำเพ็ญกุศลศาสนกิจในครั้งนี้

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ขอโน้มเกล้าฯ ถวายอาณิสย์อันเกิดจากการถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน ปีพุทธศักราช ๒๕๖๑ แต่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่๙ และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ ขอจงทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน และทรงเป็นมิ่งขวัญ ของพสกนิกรชาวไทยสืบไป

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

พฤศจิกายน ๒๕๖๑

สารบัญ

วัดราชผาติการาม วรวิหาร

ชื่อและความหมายของวัด	๙
ที่ตั้ง พื้นที่ และอาณาเขต	๑๐
ประวัติวัด	๑๐
สิ่งสำคัญภายในวัด	๑๓
วัดราชผาติการามกับการพัฒนา	๒๓
เจ้าอาวาสวัดราชผาติการาม	๒๔
บรรณานุกรม	๒๗

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

บทนำ	๓๑
ความหมาย	๓๓
รูปแบบ	๓๕
ประโยชน์	๓๘
ความสำคัญ	๔๐
กลไกการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในระบอบประชาธิปไตย	๔๑
สิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน	๕๐
บทสรุป	๕๙
บรรณานุกรม	๖๑

ประเภท การทอดกฐินของพุทธศาสนิกชนไทยมีมาช้านาน ถือว่าเป็นทานพิเศษแตกต่างจากทานอื่น ๆ เนื่องจากกำหนดระยะเวลา ปีหนึ่งทอดถวายได้เพียงครั้งเดียว ภายในระยะเวลาหนึ่งเดือน หลังจากออกพรรษา และวัดสามารถรับกฐินได้เพียงปีละ ๑ ครั้ง เท่านั้น

การทอดกฐินในเมืองไทย แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท ตามประเภทของวัดที่จะไปทอด คือ ๑๖ พระอารามหลวง สำคัญ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานด้วยพระองค์เอง หรือโปรดเกล้าฯ ให้พระบรมวงศานุวงศ์ ราชสกุล องคมนตรี เป็นผู้แทนพระองค์ไปพระราชทาน เครื่องกฐิน ทานนี้จัดด้วยพระราชทรัพย์ของพระองค์เอง เรียกว่า “กฐินหลวง”

สำหรับพระอารามหลวงอื่น ๆ จะได้รับ “กฐินพระราชทาน” ซึ่งโปรดเกล้าฯ พระราชทานผ้ากฐินทานและเครื่องกฐินแก่ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กร สมาคม หรือบุคคลทั่วไป โดยกรรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมจะดำเนินการจัดผ้าพระกฐินทาน และเครื่องกฐินถวายไป ผู้ได้รับพระราชทานอาจจะถวายจุบจิบ หรือเงินทำบุญที่วัดนั้นโดยเสด็จในกฐินพระราชทานได้

ส่วนวัดราษฎร์ทั่วไป พุทธศาสนิกชนที่มีความประสงค์ จะถวายผ้ากฐิน จะต้องแจ้งแก่เจ้าอาวาสหรือทางวัดล่วงหน้าให้ทราบว่าจะนำผ้ากฐินมาทอดถวายที่วัดนี้ เรียกว่า “กฐินราษฎร์”

ทั้งนี้ เพื่อเป็นการจรรโลงพระพุทธศาสนาและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ในปี ๒๕๖๑ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจึงได้ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินไปทอดถวาย ณ วัดราชผาติการาม วรวิหาร แขวงวชิรพยาบาล เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ในวันอังคารที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ เวลา ๑๔.๐๐ นาฬิกา

วัดราชผาติการาม วรวิหาร

วัดราชผาติการาม เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิด วรวิหาร เป็นวัดโบราณ เรียกได้ว่าเป็นวัด ๓ กรุง คือ สร้างตั้งแต่สมัย กรุงศรีอยุธยา เป็นวัดนอกพระนครสมัยกรุงธนบุรี จนกระทั่งสมัย กรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการย้ายที่ตั้งวัดและสร้างใหม่ โดยทูลกระษัตริย์ ตั้งแต่รัชกาลที่ ๔ ถึงรัชกาลที่ ๙ ได้มีการบูรณปฏิสังขรณ์วัดเรื่อยมา

วัดราชผาติการาม มีความน่าสนใจหลากหลายแง่มุม ทั้งสถาปัตยกรรมที่เป็นแบบพระราชนิยมของรัชกาลที่ ๓ เป็นวัด ที่สนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมอย่างต่อเนื่อง เป็นวัดที่ได้รับ การยกย่องในด้านกรอบรมและการแสดงธรรมเทศนา และที่สำคัญ ยังเป็นวัดที่เป็นต้นกำเนิดของพระราชนิพนธ์พระมหาชนก

ชื่อและความหมายของวัด

เดิมวัดราชผาติการาม ชื่อวัดส้มเกลี้ยง ในสมัยพระบาท สมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร (รัชกาลที่ ๘) ได้โปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนนามวัดส้มเกลี้ยงเป็น “วัดราชผาติการาม” เมื่อวันที่ ๔ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๙ และ ประกาศลงราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๓ หน้า ๑๔๕๐ วันที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๙

การที่วัดได้รับพระราชทานนามว่า “ราชผาติการาม” สันนิษฐานว่า เพื่อให้หมายถึงวัดที่พระราชฯ ซึ่งในที่นี้หมายถึง พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงผาติกรรมแลกเปลี่ยน ทดแทนหรือทำให้เจริญขึ้น เป็นการขนานนามวัดให้มีความหมาย สอดคล้องกับประวัติความเป็นมาว่าเป็นวัดที่สร้างขึ้นจากการผาติกรรม และภายหลังทางราชการยกวัดราชผาติการามขึ้นทะเบียนเป็น “พระอารามหลวง”

ที่ตั้ง พื้นที่ และอาณาเขต

วัดราชผาติการาม มีเนื้อที่ ๗ ไร่ ๑ งาน ๘๖ ตารางวา ตั้งอยู่เลขที่ ๑๔๗ ถนนราชวิถี แขวงวชิรพยาบาล เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

พื้นที่ของวัดราชผาติการาม เดิมมีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีกำแพงล้อมรอบ นับจากถนนชาวยาวเป็นแนวตรงไปจดแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งด้านเหนือและใต้ แต่เมื่อถูกถนนราชวิถีตัดผ่านเข้าไปในเขตวัด ส่งผลให้พระสงฆ์ไม่สะดวกในการทำสังฆกรรม จึงได้มีการผูกพัทธสีมามีแนวเขตเฉพาะพระอุโบสถ

ปัจจุบัน วัดราชผาติการาม มีอาณาเขตทิศเหนือ ติดกับบ้านพระยาภุชงค์นิรุตต์ วัชรกรรมหินทิวากรวงศ์ประวัติ (ปัจจุบัน หม่อมราชวงศ์เกษมสโมสร เกษมศรี ได้อุทิศที่ดินแปลงนี้ให้กับ คณะแพทยศาสตร์ วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช) ทิศใต้ ติดกับสะพานกรุงธน ถนนราชวิถี ทิศตะวันออก ติดกับถนนชาว ทิศตะวันตก ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา

ประวัติวัด

วัดราชผาติการาม หรือวัดส้มเกลี้ยง สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยอยุธยา ไม่ปรากฏนามผู้สร้าง เดิมวัดตั้งอยู่บริเวณชุมชนบ้านฉนวนสามเสน หรือด้านทิศใต้ของวัดในปัจจุบัน หลังเสียกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงตั้งกรุงธนบุรีเป็นราชธานี มีอาณาเขตพระนครครอบคลุมสองฟากฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา วัดราชผาติการาม ในสมัยนั้น จึงเป็นวัดที่ตั้งอยู่นอกกำแพงพระนครฝั่งตะวันออกด้านทิศเหนือ ติดกับทุ่งกว้าง

จนกระทั่งสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการย้ายพระนครจากกรุงธนบุรีมายังฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณพื้นที่เดิมของวัดราชผาติการาม เป็นที่ตั้งของหมู่บ้านชาวโปรตุเกสที่เข้ามา

ค้าขายและรับราชการตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ ๑) ได้โปรดเกล้าฯ ให้ชาวเขมรนับถือคริสต์ศาสนาที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารตั้งบ้านเรือนอยู่ร่วมกับชาวโปรตุเกสเนื่องจากนับถือคริสต์ศาสนานิกายเดียวกัน ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๓) มีชาวญวน ที่นับถือคริสต์ศาสนาโรมันคาทอลิกอพยพเข้ามาขอพึ่งพระบรมโพธิสมภาร จึงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมวัดราชผาติการามเหนือบ้านเขมร ซึ่งมีชาวญวนอาศัยอยู่ก่อนแล้ว

การที่มีชาวเขมรและชาวญวนตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยร่วมกับชาวโปรตุเกส ทำให้พื้นที่รอยต่อระหว่างชุมชนมีความหนาแน่น ประกอบกับชาวญวนอพยพที่อาศัยอยู่บริเวณนั้นได้รื้อเอาอิฐไปก่อสร้างสถานที่ต่าง ๆ จนแทบไม่เหลือให้เห็นสภาพวัด พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔) จึงโปรดเกล้าฯ ให้พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว^๑ เมื่อครั้งดำรงพระอิสริยยศสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนอิศเรศรังสรรค์ ย้ายวัดราชผาติการามขึ้นไปทางทิศเหนือและสร้างวัดราชผาติการามขึ้นมาใหม่ แล้วให้พวกญวนในสังกัดของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว^๒ สร้างพระอุโบสถตามแบบสถาปัตยกรรมของญวน แต่การก่อสร้างยังไม่แล้วเสร็จ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคต

^๑พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และเป็นพระอนุชาร่วมพระชนกชนนีกับพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ใน พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว สืบค้นจาก http://www.wangdermpalace.org/Kingpinklao_th.html เมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๑

^๒ญวนเข้าสังกัดทหารปืนใหญ่ กรมปืนใหญ่ ในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ใน เรื่องเดียวกัน

พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว

เมื่อถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรมราชเจ้า กรมพระราชวังบวรวิไชยชาญ พระโอรสองค์ใหญ่ในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงดำเนินการสืบต่อ แต่การก่อสร้างได้หยุดชะงักลง เนื่องจากกรมพระราชวังบวรวิไชยชาญเสด็จทิวงคต

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พื้นที่สังฆาวาสถูกถนนราชวิถีตัดผ่านตั้งแต่หน้าวัดเข้าไปในบริเวณวัดตรงหมู่กุฏิสงฆ์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดเกล้าฯ ให้พระยาราชนครินทร์ (กร หงสกุล) เป็นแม่กองจัดการย้ายหมู่กุฏิสงฆ์ที่ถนนตัดผ่านนั้นไปตั้งทางด้านเหนือ และเนื่องจากวัดนี้แต่เดิมไม่มีกำแพงล้อมรอบเป็นเขตวัดจึงโปรดเกล้าฯ ให้พระยาราชนครินทร์เป็นแม่กองสร้างกำแพงล้อมรอบเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการสร้างกำแพงล้อมรอบก็ประสบปัญหาในการทำสังฆกรรม เนื่องจากเดิม วัดมีมหาสีมาครอบคลุมทั้งเขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาส วัดราชผาติการามจึงมีเขตสีมาขนาดใหญ่ เมื่อถูกถนนราชวิถีตัดผ่านเข้าไปในเขตวัด ถนนจึงอยู่ในเขตสีมาส่งผลให้พระสงฆ์ไม่สะดวกในการทำสังฆกรรม พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชินวราลริวิวัฒน์ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม จึงโปรดให้สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ ญาณวโร) สมเด็จพระราชาคณะ เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ และเจ้าอาวาส วัดเทพศิรินทราวาส จัดการผูกพัทธสีมามีแนวเขตเฉพาะพระอุโบสถ เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๑

เมื่อแรกสร้างถนนราชวิถี หรือ เดิมเรียกถนนช่างฮี มีระยะทางจากแม่น้ำเจ้าพระยาไปสุดบริเวณด้านหลังพระราชวังดุสิต โดยตัดผ่านทางด้านเหนือของชุมชนวัดราชาธิวาส ชุมชนบ้านญวน สามเสนและวัดราชผาติการามไปจนถึงพระราชวัง ออกมาเชื่อมต่อกับถนนราชดำเนินกลาง ทำให้ชุมชนกับวัดราชผาติการามมีเส้นทางบกเชื่อมต่อกับพื้นที่ภายนอก ท้องที่ดุสิตแปรสภาพเป็นเมืองมีความเจริญเพิ่มขึ้น และทำให้พื้นที่ที่เคยรกร้างว่างเปล่าและเป็นสวนผัก มีประชาชนมาตั้งบ้านเรือนกระจายอยู่ทั่วไป กลายเป็นเขตที่มีผู้คนอาศัยอยู่อย่างคับคั่ง

สิ่งสำคัญภายในวัด

พระอุโบสถ

สร้างด้วยสถาปัตยกรรม “นอกอย่าง” ตามแบบพระราชนิยมของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว หรือศิลปกรรมตามคติจีนผสมผสานกับศิลปะของญวน เนื่องจากในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเทศไทยมีการติดต่อแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประเทศจีน ศิลปะแบบจีน

จึงเข้ามามีบทบาท และได้รับความนิยมในประเทศไทย ซึ่งรวมถึง การสร้างหรือบูรณปฏิสังขรณ์พุทธศาสนสถานด้วย สังเกต อย่างง่ายได้ว่า พื้นผนังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีระเบียงด้านข้าง และมุขด้านหน้าด้านหลัง มีเสารองรับชายคาและมีหลังคาปีกนก หลังคาหน้าจั่ว ไม่มีการประดับช่อฟ้า นาคสะดุ้ง และหางหงส์ หน้าบันจะประดับด้วยปูนปั้น กระเบื้องสีสันสวยงามเป็นลวดลาย สัญลักษณ์มงคลของจีน

พระอุโบสถของวัดราชผาติการาม เป็นสถาปัตยกรรม ที่ผสมระหว่างสถาปัตยกรรมแบบนอกอย่างกับศิลปะฉวน เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมอบหมาย ให้ชาวฉวนแถบนั้นเป็นช่างจัดสร้างพระอุโบสถ จึงมีพระราชดำริว่า “เมื่อให้ฉวนสร้าง ก็ควรให้เป็นแบบก่อสร้างตามที่ฉวนถนัด เพื่อ เป็นอนุสรณ์แสดงฝีมือช่างของพวกฉวนที่เข้ามาพึ่งพระบรม โภธิสมภาร”^๓

“สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์. ราชผาติกาอนุสรณ์ โครงการบูรณ ปฏิสังขรณ์วัดราชผาติการาม. กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชซิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๕, หน้า ๑๘.

หน้าบันด้านหน้าพระอุโบสถ เป็นปูนปั้นประดับกระเบื้องถ้วย ใจกลางเป็นดอกไม้มั่งคั่งอยู่ในวงรอบลายก้านขด มุมบนเป็นรูปพาน ตั้งอยู่บนตั้งรองรับดอกโบตั๋น ซึ่งหมายถึงความมั่งคั่ง ร่ำรวย มียศศักดิ์ มุมล่างซ้ายขวาเป็นรูปคางคก หมายถึงความยั่งยืน หรือการเปิดรับสิ่งดีๆ เข้ามาในชีวิต

หน้าบันด้านหลัง เป็นรูปนาฬิกา ซึ่งเข็มชี้บอกเวลา ๑๕.๓๐ นาฬิกา ตัวเลขหน้าปัดเป็นเลขโรมัน อยู่ในวงกรอบลายก้านขดบริเวณขอบด้านบนของนาฬิกาเป็นรูปผีเสื้อ หมายถึงความโชคดี และร่ำรวย

เหนือขึ้นไป เป็นปูนปั้นดอกโบตั๋น ๓ ดอก และเหนือขึ้นไปอีกเป็นดอกโบตั๋นขนาดใหญ่ ๑ ดอก หมายถึงความร่ำรวยและเกียรติยศ ด้านล่างนาฬิกาเป็นปูนปั้น รูปกระถางรูปมีควันพวยพุ่ง

บานหน้าต่างและบานประตู ด้านนอก เขียนลายเขาไม้กรอบเซ็ดหน้าลงรักปิดทอง ออกเลาบานประตูเป็นลายเครือใบเทศ ดอกบัว ด้านในพื้นหลังเขียนลายดอกไม้ร่วงปิดทองบนพื้นแดง โดยบานหน้าต่าง มีรูปทวารบาลยืนแทน ส่วนบานประตูมีรูปเทพทวารบาลยืนแทนมีมารแบก

เพดาน ภายในพระอุโบสถ
ทาพื้นแดง เขียนภาพดาว
เพดานกระบวนจีน ดาวกลาง
เป็นภาพหงส์ ดาวบริวาร
เป็นภาพผีเสื้อ ท้องชื่อเป็น
ภาพสัญลักษณ์มงคลตามคติ
ความเชื่อของจีนที่เน้นเรื่อง
โชคลาภ หน้าที่การงาน
และมีอายุยืนยาว

ฝาผนังภายใน เดิมเป็นพื้นสีขาวทั้ง ๔ ด้าน
จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ คณะกรรมการโครงการบูรณ
ปฏิสังขรณ์วัดราชผาติการาม^๔ ได้มีมติขอพระบรมราชานุญาต
เขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังเต็มทั้ง ๔ ด้าน โดยผนังด้านหลัง
พระประธานเป็นภาพจักรวาลไตรภูมิ ส่วนผนังด้านตรงข้ามเป็นภาพ
พุทธประวัติตอนมารผจญ ผนังด้านซ้ายและขวาเป็นภาพจิตรกรรม

^๔ประกอบด้วย คณะกรรมการวัดราชผาติการาม (ฝ่ายบรรพชิต)
กรมศิลปากร และสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ใน เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๑

เล่าเรื่อง “มหาชนกชาดก”^๕ ตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ผสานกับ “พระมหาชนก” พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น ๙ กลุ่มเป็นการเขียนด้วยเทคนิควิธีการอุดมคติแบบผสมผสานกับแนวคิดปัจจุบัน

ภาพจักรวาลไตรภูมิ

ภาพพุทธประวัติตอนมารผจญ

^๕ เพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ที่ทรงพระราชศรัทธาและทรงได้รับแรงบันดาลใจพระราชหฤทัยในการทรงพระราชนิพนธ์ “พระมหาชนก” จากที่ทรงสดับพระธรรมเทศนา “มหาชนก” ของสมเด็จพระมหาวิรวงศ์ อดิตเจ้าอาวาสวัดราชผาติการาม ใน เรื่องเดียวกัน

ภาพจิตรกรรมเล่าเรื่อง “มหาชนกชาติก”

พระประธานพระอุโบสถ

พระสุก พระประธานภายในพระอุโบสถวัดราชผาติการาม เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ศิลปะล้านช้าง พุทธศตวรรษที่ ๒๒ - ๒๓ มีขนาดหน้าตักกว้าง ๖๙ เซนติเมตร ส่วนสูง ๑๖๕ เซนติเมตร เป็นเนื้อทองสำริดสามกษัตริย์ มีเส้นลายเงินฝังอยู่ตาม ชายสังฆาฏิและจีวร มีพระโอษฐ์สุกเป็นสีนาก จึงได้กล่าวพระนาม ต่อๆ กันมาว่า “หลวงพ่อกุส”

พระสุกเดิมทีประดิษฐานอยู่ที่เมืองเวียงจันทน์ เป็นพระพุทธรูปสำคัญและศักดิ์สิทธิ์องค์หนึ่งในศิลปะล้านช้าง ตามรูปแบบพุทธปฏิมาเป็นแบบเดียวกับพระเสริม วัดพุมวนาราม กรุงเทพมหานคร และพระใส วัดโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย ที่อัญเชิญมาจากเวียงจันทน์ในคราวเดียวกัน

ซึ่งต่อมาพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ ประดิษฐานพระสุกในพระบวรราชวัง ก่อนจะอัญเชิญพระสุกมาเป็น พระประธานภายในพระอุโบสถวัดราชผาติการาม ตั้งแต่เริ่มสร้าง วัดขึ้นใหม่ เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๗๙

พระบรมอัฐิสองรัชกาล

ภายหลังการบูรณปฏิสังขรณ์วัดราชผาติการาม ครั่งใหญ่ ในระหว่างปีพ.ศ. ๒๕๑๖ - ๒๕๑๗ ได้มีการอัญเชิญพระบรมอัฐิของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มาประดิษฐาน ในฐานะที่เป็นพระอารามหลวงที่ได้รับพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ ทั้งสองรัชกาล โดยถือว่าเป็นพระอารามหลวงเพียงแห่งเดียวที่ประดิษฐานพระบรมอัฐิของทั้งสองพระองค์ไว้ด้วยกัน

พระเจดีย์

พระเจดีย์ประธาน เป็นทรงลังกา ตั้งอยู่ด้านหลังพระอุโบสถ มีความสูงประมาณ ๑๒ วา พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพร้อมกับการสถาปนาวัดราชผาติการาม

หอรบซังและหอกลอง

หอรบซังและหอกลอง ตั้งอยู่บริเวณมุขหน้า-หลังของพระอุโบสถมีลักษณะเป็นซุ้มสี่เหลี่ยมทรงคดทั้งด้านตั้งสี่ เจาะเป็นช่องโค้ง หน้าบันปั้นปูนนูนต่ำเป็นลายไทยประยุกต์ หลังคามุงกระเบื้องเคลือบสี

พิพิธภัณฑสถานสมเด็จพระมหาวิรรวงศ์

เดิมเป็นกุฏิเจ้าพรรษาของสมเด็จพระมหาวิรรวงศ์อดีตเจ้าอาวาส ภายหลังท่านมรณภาพ ทางวัดจึงได้นำมาจัดทำเป็นพิพิธภัณฑสถาน

ศาลา ๘๐ ปี สมเด็จพระมหาธีรวงศ์

ศาลาลองชนมายุ ๘๐ ปี สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (วิน ธรรมสารเถร) เป็นอาคาร ๒ ชั้น ๒ หลัง สร้างขนานกัน หันด้านหน้าอาคารไปทางสะพานกรุงธน เครื่องบน มีหน้าบัน ใบระกา และหางหงส์ปั้นปูนศิลปะแบบไทยประยุกต์ ปัจจุบันใช้เป็นอาคารอเนกประสงค์สำหรับประกอบกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและการปฏิบัติธรรม

ศาลากวีประดิษฐ์ธรรมสภา

ศาลากวีประดิษฐ์ธรรมสภา” ต่อมาได้ปรับเปลี่ยนเป็นศาลาสองชั้น ทรงไทยประยุกต์ และได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้อัญเชิญตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ประดิษฐานที่หน้าบันของอาคาร ปัจจุบันเป็นสถานที่สำหรับทำวัตรสวดมนต์ แสดงพระธรรมเทศนา และประกอบศาสนกิจ

ศาลากวีประดิษฐ์ธรรมสภา แต่เดิมเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กชั้นเดียว สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๗ ด้วยทุนบริจาคของนายกวีเหวียนระวี จึงมีชื่อว่า “ศาลากวีประดิษฐ์ธรรมสภา”

ต่อมาได้ปรับเปลี่ยนเป็นศาลาสองชั้น ทรงไทยประยุกต์ และได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้อัญเชิญตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ประดิษฐานที่หน้าบันของอาคาร ปัจจุบันเป็นสถานที่สำหรับทำวัตรสวดมนต์ แสดงพระธรรมเทศนา และประกอบศาสนกิจ

อาคารเจษฎาบดินทร์

เมื่อมีการบูรณปฏิสังขรณ์พระอาราม ได้มีการสร้างอาคารคอนกรีต ๓ ชั้น ทรงไทยประยุกต์ หน้าบันประดับเครื่องกระเบื้อง เป็นสถาปัตยกรรมแบบพระราชนิยมในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ชื่ออาคารมาจากพระนามของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งที่ทรงดำรงพระยศสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ปัจจุบันเป็นสถานที่สำหรับจำพรรษาของพระภิกษุและเป็นที่ตั้งของห้องสมุดวัดราชผาติการาม

อาคารเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

เป็นอาคารที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้น และเมื่อมีการบูรณปฏิสังขรณ์พระอาราม ได้มีการรื้อถอนแล้วสร้างเป็นอาคารคอนกรีต ๓ ชั้น ที่หน้าบันประดับเครื่องกระเบื้องรูปแบบเดียวกับอาคารเจษฎาบดินทร์ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในโอกาสทรงเจริญพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา พ.ศ. ๒๕๕๐ ปัจจุบันเป็นสถานที่สำหรับจำพรรษาและประกอบสมณกิจของเจ้าอาวาสวัดราชผาติการาม

อาคารอเนกประสงค์

เป็นอาคารชั้นเดียว ตั้งอยู่ด้านหลังศาลากวีประดิษฐ์ธรรมสภา จัดสร้างขึ้นสำหรับเป็นห้องสุขาของพระภิกษุสามเณรและประชาชนที่เข้ามาประกอบศาสนกิจภายในวัด อาคารออกแบบภายใต้แนวคิดการออกแบบเพื่อมวลชน (universal design) เพื่อให้ทุกคนสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่และเท่าเทียมกัน เป็นการออกแบบที่คำนึงถึงการใช้งานที่ครอบคลุมทุกคน ซึ่งรวมถึงผู้สูงอายุและผู้ทุพพลภาพ

วัดราชผาติการามกับการพัฒนา

วัดราชผาติการาม ได้มีการพัฒนาในทุกด้านอย่างเต็มรูปแบบ ดังนี้

๑. การศึกษาพระปริยัติธรรม

ในสมัยที่สมเด็จพระมหาวิรรวงศ์ (วิน ชมมสารเถร) เป็นเจ้าอาวาส ได้จัดให้มีการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลี มีพระภิกษุสามเณรสอบไล่ได้ เป็นนักธรรมและเปรียญธรรมเพิ่มมากขึ้นโดยลำดับ และได้ส่งเสริมให้ศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ มีผู้สำเร็จปริญญาศาสนศาสตรบัณฑิตและได้ไปศึกษาต่อระดับปริญญาโทและปริญญาเอกในต่างประเทศจำนวนหลายรูป

๒. การแสดงพระธรรมเทศนา

สมเด็จพระมหาวิรรวงศ์ (วิน ชมมสารเถร) มีชื่อเสียงในการแสดงพระธรรมเทศนา ด้วยลีลา ด้วยภาษาและอรรถรสจนเป็นที่ยอมรับว่า แสดงธรรมเป็นแบบแผน ด้วยยึดหลักพระบาลีคือ พระพุทธพจน์ อรรถกถา ฎีกา เป็นหลัก โดยใช้สำนวนโวหารในธรรมที่ลุ่มลึกให้เป็นที่เข้าใจของผู้ฟัง และนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี พระธรรมเทศนาของท่านได้ถูกถ่ายทอดออกมาเป็นหนังสือ ชื่อ “ทางสงบ” ซึ่งเป็นวรรณกรรมทางศาสนาที่ทรงคุณค่าควรแก่การที่จะนำไปศึกษาและเป็นหลักในทางปฏิบัติของผู้สนใจในธรรม

นอกจากนี้ พระราชนิพนธ์ “พระมหาชนก” ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ยังมาจากพระราชศรัทธาและแรงบันดาลใจพระราชหฤทัย ภายหลังจากที่ได้ทรงสดับพระธรรมเทศนา “มหาชนกชาดก” ของสมเด็จพระมหาวิรรวงศ์ (วิน ชมมสารเถร)

เจ้าอาวาสวัดราชผาติการาม

นับแต่สถาปนาวัดราชผาติการาม พระอารามหลวงแห่งนี้ ได้รับการดูแลและปกครองโดยพระภิกษุสงฆ์ผู้ทรงสมณศักดิ์และศีลาจารวัตรมาโดยตลอด โดยเจ้าอาวาสวัดราชผาติการามตั้งแต่ออดีตจนถึงปัจจุบัน มีจำนวน ๑๔ รูป สำหรับเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันคือ พระธรรมปาโมกษ์ (สุนทร สุนทรธาโก)

พระธรรมปาโมกษ์ (สุนทร สุนทรธาโก)
เจ้าอาวาสวัดราชผาติการาม

พระธรรมปาโมกข์ (สุนทร สุนทรภาโ) มีนามเดิมว่า สุนทร
จิวไม้แดง เกิดเมื่อวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๔๘๖ ที่บ้านปากน้ำชุมพร
อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร

พระธรรมปาโมกข์ เข้าพิธีอุปสมบทเมื่อวันที่ ๕
กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๗ ได้รับฉายา “สุนทรภาโ” โดยมีสมเด็จพระ
พระมหาวิรวงศ์ (วิน ธรรมสารเถร) เจ้าอาวาสวัดราชผาติการาม
รูปที่ ๑๒ เป็นพระอุปัชฌาย์

ภายหลังอุปสมบท ได้มุ่งมั่นศึกษาพระปริยัติธรรม
สามารถสอบได้นักธรรมชั้นเอกและสอบได้เปรียญธรรม ๔
ประโยค ในปี พ.ศ. ๒๕๐๙ นอกจากนี้ ยังได้ปฏิบัติหน้าที่
เลขานุการสนองงาน พระอุปัชฌาย์ จนได้รับความไว้วางใจให้ดำรง
ตำแหน่งที่สำคัญตามลำดับ ดังนี้

- พ.ศ. ๒๕๒๔ เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดราชผาติการาม
- พ.ศ. ๒๕๓๖ เป็นเจ้าคณะเขตคูสิต (ธรรมยุต)
- พ.ศ. ๒๕๕๖ ได้รับแต่งตั้งจากสมเด็จพระวันรัต
(จุนท์ พรหมคุตโต) วัดบวรนิเวศวิหาร เจ้าคณะกรุงเทพมหานคร-
สมุทรปราการ (ธรรมยุต) ให้ดำรงตำแหน่ง ผู้รักษาการแทน
เจ้าอาวาส วัดราชผาติการาม

- พ.ศ. ๒๕๕๗ เป็นเจ้าอาวาสวัดราชผาติการาม

พระธรรมปาโมกข์ได้ประกอบคุณงามความดีมากมาย
เพื่ออำนวยการรักษาพระพุทธศาสนาให้มั่นคง เช่น การแสดงพระธรรม
เทศนาแก่พุทธศาสนิกชน การจัดพิมพ์หนังสือธรรมะเพื่อเผยแพร่
เป็นธรรมทานอย่างสม่ำเสมอ และในปี พ.ศ. ๒๕๐๙ ยังได้รับ
อาราธนาเป็นประธานจัดสร้างวัดป่าสิริวัฒนวิสุทธิ จังหวัด
นครสวรรค์ เพื่อถวายแด่สมเด็จพระมหาวิรวงศ์ (วิน ธรรมสารเถร)
เจ้าอาวาสวัดราชผาติการาม รูปที่ ๑๒ เนื่องในโอกาสเจริญอายุวัฒน
มงคล ๘๐ ปี

- พระธรรมปาโมกข์ ได้รับพระราชทานแต่งตั้งสมณศักดิ์ ดังนี้
- พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชา
คณะชั้นสามัญ ในราชทินนามที่ พระสิริวัฒนวิสุทธิ
- พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชา
คณะชั้นราช ในราชทินนามที่ พระราชญาณปริชา
- พ.ศ. ๒๕๔๔ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชา
คณะชั้นเทพ ในราชทินนามที่ พระเทพโมลี
- พ.ศ. ๒๕๕๕ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชา
คณะชั้นธรรม ในราชทินนามที่ พระธรรมปาโมกข์

บรรณานุกรม

พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว สืบค้นจาก

http://www.wangdermpalace.org/Kingpinklao_th.html

พระธรรมปาโมกข์ (สุนทร สุนทรวิภา ป.ธ.๔) สืบค้นจาก

https://sanghatikan.com/monk_view.php?ID=642

ศักดิ์ชาย สายสิงห์. *งานช่าง สมัยพระนั่งเกล้าฯ*. กรุงเทพฯ: มติชน,
๒๕๕๑.

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์. *ราชผาติกาอนุสรณ์*

โครงการบูรณปฏิสังขรณ์วัดราชผาติการาม. กรุงเทพฯ:

บริษัทอมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน),

๒๕๕๙.

“การมีส่วนร่วมทางเทคโนโลยีในระบบประชาธิปไตย”

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย

บทนำ

การเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ความหมายของการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยดังกล่าว อำนาจสูงสุด หรืออำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน โดยประชาชน ทำหน้าที่ปกครองตนเองโดยตรง (Direct Democracy) แต่ในทางปฏิบัตินั้นไม่สามารถกระทำได้ จึงเกิดรูปแบบการปกครองระบอบ

ประชาธิปไตยแบบผู้แทน (Indirect Democracy or Representative government) โดยประชาชนเลือกผู้แทนขึ้นทำหน้าที่แทนตน แล้วผู้แทนเหล่านั้นมีหน้าที่ร่วมกันกำหนดทั้งผู้ปกครอง (รัฐบาล) นโยบาย และวิธีการปฏิบัติตามนโยบาย การที่ประชาชนทำหน้าที่ปกครองด้วยตนเองโดยตรง หรือการเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่แทนตนนั้น เป็นกลไกที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้กระบวนการทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยทุกกระบวนการ ทุกระดับ และทุกมิติ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ต้องมีคุณสมบัติที่เอื้อหรือสนับสนุนต่อหลักการประชาธิปไตย เช่น มีความสนใจ กระตือรือร้นที่จะเข้ามีส่วนร่วมในการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีส่วนร่วมทางการเมือง หรือติดตาม ควบคุม และตรวจสอบการทำงานของรัฐอย่างจริงจัง หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ประชาชนต้องมีวัฒนธรรมทางการเมืองตามที่คณะที่ว่า “กิจกรรมทางการเมืองการปกครองเป็นหน้าที่ที่ทุกคนต้องเอาใจใส่รับผิดชอบ จะหลีกเลี่ยง หรือปฏิเสธให้พ้นความรับผิดชอบของตนหาได้ไม่” เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชน เป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงทัศนะและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ที่จะส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน นอกจากนี้จะช่วยให้การตัดสินใจของผู้เสนอโครงการหรือรัฐบาลมีความรอบคอบ และสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้นแล้ว ยังเป็นการควบคุมการบริหารงานของรัฐบาลให้มีความโปร่งใส ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชน

และมีความรับผิดชอบหรือสามารถตอบคำถามของประชาชนได้ ซึ่งเท่ากับเป็นการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ความหมายการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับที่อาจเป็นการเข้าร่วมแบบทางตรง หรือทางอ้อมในการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งก็ได้ โดยอาจจะเป็นปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนหรือองค์กรประชาชนได้อาสาเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เริ่มตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือปฏิบัติ โดยมีความเข้าใจปัญหาของตนและตระหนักถึงสิทธิของตน การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับด้านจิตใจ และอารมณ์ความรู้สึกของบุคคลในสถานการณ์กลุ่มที่จะกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรคที่จะกระทำในสิ่งที่บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม และแบ่งความรับผิดชอบกันระหว่างสมาชิกในกลุ่มทำให้เกิดการมีส่วนร่วม และการมีส่วนร่วมจะก่อให้เกิดความพอใจของสมาชิก และมีแรงใจที่จะมุ่งสู่ความสำเร็จ ตลอดจนทำให้เขาได้รับการยอมรับ มีความรับผิดชอบ และเกิดความนับถือตนเองมากขึ้น ซึ่งเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิก การมีส่วนร่วม จึงหมายถึง การเข้าไปมีส่วนร่วมทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งอาจเป็นการเข้าร่วมแบบทางตรง หรือทางอ้อมก็ได้ และยังเป็นวิธีการที่ผู้นำสามารถนำมาปรับใช้ในการจูงใจและสร้างขวัญกำลังใจให้แก่สมาชิก เป็นกลยุทธ์ที่จะช่วยให้มีแรงจูงใจในการดำเนินงานมากขึ้น การเข้าไปมีส่วนร่วมยังทำให้เกิดทัศนคติต่อการดำเนินงานดีขึ้น ส่งผลให้สมาชิกเกิดความพอใจ เกิดความผูกพันและมีแรงใจที่จะมุ่งสู่ความสำเร็จ

การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political participation) หมายถึงการกระทำใด ๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นโดยความเต็มใจ ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ไม่ว่าจะมีการจัดอย่างเป็นทางการหรือไม่ และไม่ว่าจะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องกัน จะใช้วิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ เพื่อผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐ หรือต่อการบริหารงานของรัฐ หรือต่อการเลือกผู้นำทางการเมืองของรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นไปในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติก็ตาม เพื่ออิทธิพลของกลุ่มการเมืองในการเลือกกำหนดบุคคลในวงการรัฐบาล หรือกดดันรัฐบาลให้กระทำตามที่พลเมืองผู้นั้นหรือกลุ่มนั้นต้องการ ตลอดจนมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐทั้งในการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีลักษณะที่รวมกันสองประการ ได้แก่ (๑) ต้องเป็นไปตามความสมัครใจและ (๒) ต้องมีจุดมุ่งหมายเพื่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้มีอำนาจ นอกจากนี้กิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองต้องเป็นไปตามที่ระบบการเมืองและกฎหมายกำหนดให้กระทำได้ หรืออาจใช้วิธีการที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายก็ได้

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย

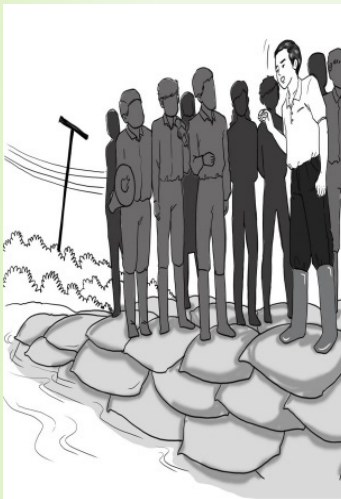
แนวความคิดของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย จำแนกเป็น ๔ แนวคิด ได้แก่

๑. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยโดยตรง (Direct Democracy) ซึ่งการมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ประชาชน หรือพลเมืองของรัฐจะทำหน้าที่เป็น “สภา” โดยทุกคนจะมีส่วนร่วมในการประชุมพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ด้วยตัวเอง เพราะเชื่อว่า ประชาชนทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ในสังคม แต่ภายหลังเมื่อสมาชิกของสังคมเพิ่มจำนวนมากขึ้นและสังคมมีความซับซ้อนขึ้น การปกครองในระบบประชาธิปไตยโดยตรงจึงกลายเป็นเรื่องยากที่จะสามารถทำได้จริง เพราะประชาชนทุกคนไม่สามารถเข้ามาใช้อำนาจของตนเองได้ในทุกกิจกรรมของประเทศ ปัจจุบันมีการใช้ประชาธิปไตยทางตรงในเรื่องของการลงประชามติ (referendum) การเสนอร่างกฎหมายโดยประชาชน (initiative) การถอดถอนผู้แทนรายบุคคลหรือทั้งสภา

๒. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน หรือประชาธิปไตยโดยอ้อม (Representative Democracy) การมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้ คือ การที่ประชาชนได้ทำหน้าที่เลือกผู้แทนของตนเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนในรัฐสภา ผ่านระบบที่เรียกว่า “การเลือกตั้ง”

๓. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) หรือที่เรียกว่า “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” ซึ่งเป็นการนำการมีส่วนร่วม

ทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยโดยตรงมาผสมผสานกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทนและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองมากยิ่งขึ้น โดยให้ประชาชนมีอำนาจตัดสินใจทางการเมืองและการบริหารในเรื่องสำคัญ ๆ ที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตและวิถีชีวิตของประชาชน อำนาจในการตรวจสอบและควบคุมการทำงานของ “ผู้แทน” ซึ่งก็คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา แล้วแต่กรณี รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ “สถาบันการเมือง” ต่าง ๆ อาทิ ภาคประชาสังคม ภาคประชาชน องค์กรอิสระ องค์กรตามรัฐธรรมนูญ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สื่อมวลชนสามารถทำหน้าที่ในการติดตามและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้อย่างเต็มที่

ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

ประชาธิปไตยแบบสามเส้าหาทางออก

๔. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยแบบถกแถลง (सानเสวนาหาทางออก) (Deliberative Democracy) เป็นประชาธิปไตยแบบถกแถลงที่เป็นกระบวนการสำคัญของประชาธิปไตยภาคพลเมือง ประชาธิปไตยชุมชน เป็นความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดจากข้อบกพร่องของประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่เป็นรูปแบบสถาบันที่ตายตัว ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนที่มีความซับซ้อน และมีความแตกต่างหลากหลายได้ ทั้งนี้ หลักการประชาธิปไตยแบบถกแถลงไม่ได้เป็นสิ่งขัดแย้งกับระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน เพราะระบอบประชาธิปไตยทั้งสองแบบสามารถอยู่คู่กันได้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยแบบถกแถลงจะช่วยแก้ไข้ปัญหาข้อบกพร่องต่าง ๆ ของระบบการเมืองแบบตัวแทน โดยการมีส่วนร่วมของภาคพลเมืองที่มีความสำคัญทางการเมือง (Active citizen) และมีจิตสาธารณะรวมหมู่ (Civic life) รูปแบบการมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ที่เห็นได้ชัด คือ การที่ภาคประชาชนหรือภาคพลเมืองเข้าร่วมกันวิเคราะห์ แลกเปลี่ยนถกแถลงกัน เพื่อนำเสนอแนวคิดของตนในการสร้างนโยบายที่เหมาะสมสำหรับตนเอง หลักการสำคัญของการมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้ คือ กระบวนการที่ให้ประชาชนทุกคน หรือภาคพลเมือง ได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะและตอบสนองข้อเรียกร้องเพื่อให้ตัวแทนของตนหรือรัฐบาลนำไปปฏิบัติต่อไป

การมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชนจึงสามารถกระทำได้หลายรูปแบบ รูปแบบที่หลากหลายเหล่านี้ ได้ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองที่กว้างขึ้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกลไกหนึ่งที่ทำให้ประชาชนได้มีโอกาสสื่อสารกับรัฐมากยิ่งขึ้น

เป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวม เพื่อที่จะให้เกิด การตัดสินใจที่ดีขึ้น และได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน รวมทั้ง มีโอกาสสานผลประโยชน์ร่วมกันทำให้การดำเนินนโยบายการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเปลี่ยนผ่านไปสู่ “การเป็นประเด็นสาธารณะ” ที่ทุกคน ทุกภาคส่วนต้องให้ความสำคัญและสนใจ ที่สำคัญการมีส่วนร่วม ทางการเมืองทำให้เปลี่ยนข้อความคิดว่า การตัดสินใจทางการเมือง และกิจกรรมทางการเมืองเป็นเรื่องของ “นักการเมือง” ไปสู่การเป็น “เรื่องของคน”

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

๑. คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น เนื่องจากกระบวนการ ปรีกษาหารือกับสาธารณชนจะช่วยสร้างความกระจ่างให้กับ วัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบาย และบ่อยครั้ง ที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนำมาสู่การพิจารณา ทางเลือกใหม่ ๆ ที่น่าจะเป็นคำตอบที่มีประสิทธิผลที่สุดได้

๒. ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลง แม้ว่าการเปิดโอกาสให้ ประชาชนมีส่วนร่วมจะต้องใช้เวลาและค่าใช้จ่ายมากกว่าการตัดสินใจ ฝ่ายเดียว แต่การตัดสินใจฝ่ายเดียวที่ไม่คำนึงถึงความต้องการแท้จริง ของประชาชนนั้น อาจนำมาซึ่งการโต้แย้งคัดค้านหรือการฟ้องร้องกัน อันทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในระยะยาว เกิดความล่าช้า และความล้มเหลว ของโครงการได้ในที่สุด

๓. การสร้างฉันทามติ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะสร้างข้อตกลงและข้อผูกพันอย่างมั่นคงในระยะยาวระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ลดข้อโต้แย้งทางการเมืองและช่วยให้เกิดความชอบธรรมต่อการตัดสินใจของรัฐบาล

๔. การนำไปปฏิบัติได้ง่ายขึ้น การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้ประชาชนมีความรู้สึกของการเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และทันทีที่การตัดสินใจได้เกิดขึ้น พวกเขาก็อยากเห็นมันเกิดผลในทางปฏิบัติ และยังอาจเข้ามาช่วยกันอย่างกระตือรือร้นอีกด้วย

๕. การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุด เพราะการเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่าง ๆ เข้ามาแสดงความต้องการและข้อห่วงกังวลตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ จะช่วยลดโอกาสของการโต้แย้งและการแบ่งฝ่ายที่จะเป็นปัจจัยให้เกิดการเผชิญหน้าอย่างรุนแรงได้

๖. การคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม เนื่องจากกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใสและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม จะสร้างความน่าเชื่อถือต่อสาธารณชนและเกิดความชอบธรรม โดยเฉพาะเมื่อต้องมีการตัดสินใจในเรื่องที่มีการโต้แย้งกัน

๗. การคาดการณ์ความห่วงกังวลและทัศนคติของสาธารณชน เพราะเมื่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้มาทำงานร่วมกับสาธารณชน ในกระบวนการมีส่วนร่วม พวกเขาจะได้รับรู้ถึงความห่วงกังวล และมุมมองของสาธารณชนต่อการทำงานขององค์กร ซึ่งจะช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถคาดการณ์ปฏิกิริยาตอบสนองของสาธารณชนต่อกระบวนการ และการตัดสินใจขององค์กรได้

๘. การพัฒนาภาคประชาสังคม ประโยชน์อย่างหนึ่งของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือ ทำให้ประชาชนมีความรู้ทั้งในส่วนเนื้อหาของโครงการและกระบวนการตัดสินใจของรัฐ รวมทั้งเป็นการฝึกอบรมผู้นำ และทำให้ประชาชนได้เรียนรู้ทักษะการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

ความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย

การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political participation) ถือเป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตย เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจต่อการเมืองการปกครองของประเทศ และที่สำคัญการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนั้นเป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และควบคุมการทำงานของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และเจ้าหน้าที่ภาครัฐได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นทั้งเป้าหมายและกระบวนการทางการเมือง กล่าวคือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาระบบการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย ทั้งนี้ เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นดัชนี

ชีวิตที่สำคัญประการหนึ่งของระบอบประชาธิปไตย สังคมใดจะมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูงหรือต่ำ พิจารณาได้จากระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยสังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ แสดงว่าสังคมนั้นมีระดับความเป็นประชาธิปไตยต่ำ โดยนัยนี้ นักวิชาการทางรัฐศาสตร์บางกลุ่มจึงถือว่า การพัฒนาทางการเมือง คือ การทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นเป้าหมายของการพัฒนาทางการเมืองโดยตรง โดยเฉพาะการพัฒนาการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย

ในส่วนกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ การแสดงออกซึ่งกิจกรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคม กิจกรรมเหล่านี้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม การเมือง และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับองค์กรทางการเมือง รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับรัฐบาล การแสดงออกซึ่งกิจกรรมทางการเมืองเหล่านี้ คือ กระบวนการทางการเมืองซึ่งจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่ประชาชนต้องการ

กลไกการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย

การเลือกตั้ง

การเลือกตั้ง เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้ง่ายที่สุด การเลือกตั้งถือเป็นสิทธิและหน้าที่ของประชาชนชาวไทยทุกคนที่มีอายุครบ ๑๘ ปี เพื่อไปทำหน้าที่เลือกตัวแทนของตนเองเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยปฏิบัติ

ในรัฐสภา โดยการออกกฎหมาย และเข้าไปบริหารประเทศ ดังนั้น ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง และทำให้การเลือกตั้งสุจริต และเที่ยงธรรม ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งได้ เช่น สมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง สอดส่องดูแลการเลือกตั้ง และ ช่วยแจ้งเหตุหรือเบาะแสการทุจริตซื้อสิทธิ์ขายเสียงเมื่อพบเห็น รวมทั้งใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือร่วมตรวจสอบการเลือกตั้งโดยเป็นสมาชิก หรืออาสาสมัครขององค์การเอกชนที่คณะกรรมการการเลือกตั้งรับรอง ให้ตรวจสอบการเลือกตั้ง ร่วมเป็นเจ้าหน้าที่จัดการเลือกตั้งในระดับ ต่าง ๆ เช่น กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง กรรมการนับคะแนน กรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรรมการ การเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง เป็นต้น

ร่วมกันจัดตั้งและเป็นสมาชิกพรรคการเมือง

พรรคการเมือง มีบทบาทและความสำคัญอย่างยิ่งต่อการ ปกครองระบอบประชาธิปไตยเนื่องจากว่าพรรคการเมือง คือ สถาบันหลักที่ทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมโยงระหว่าง “ภาครัฐ” กับ “ภาคประชาชน” โดยที่พรรคการเมืองจะนำเอาปัญหาหรือ ความต้องการของประชาชนมาแปลงเป็นนโยบายของพรรค เพื่อนำ นโยบายเหล่านั้น ไปปฏิบัติเมื่อได้รับเลือกตั้งเข้าไปทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ หรือฝ่ายบริหาร นอกจากนี้การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งพรรคการเมือง ยังเป็นการสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนและเพื่อดำเนิน กิจกรรมในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ตามวิถีทางการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

การเข้าชื่อเสนอกฎหมาย

ในระบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย กฎหมายมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินการต่าง ๆ ภายในรัฐ เนื่องจากกฎหมายเป็นเครื่องมือในการบริหารและการปกครองประเทศ ทั้งยังเป็นการกำหนดขอบเขตการใช้อำนาจของผู้ปกครอง (รัฐบาล) เป็นการจัดระเบียบของสังคม เป็นหลักประกันสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคของประชาชน และก่อให้เกิดความชอบธรรมขึ้นในสังคม จึงเกิดแนวคิดที่ว่าเมื่ออำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน

ดังนั้น กฎหมายที่ออกมาบังคับแก่ประชาชนจะต้องมาจากประชาชน ซึ่งก็คือการเสนอร่างกฎหมายโดยประชาชน เพราะแต่เดิมการเสนอร่างพระราชบัญญัติโดยทั่วไปมักกระทำโดยคณะรัฐมนตรี และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กระทั่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมายได้เป็นครั้งแรก โดยกำหนดให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคนสามารถเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณากฎหมาย ตามที่กำหนดไว้ในหมวด ๓ สิทธิและ

เสรีภาพของชนชาวไทย และหมวด ๕ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ยังคงยึดหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ แต่ได้ลดจำนวนประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นคน สำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้บัญญัติการเข้าชื่อเสนอกฎหมายโดยให้สิทธิประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นคนเข้าชื่อเสนอกฎหมายตามหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย หรือหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ

การเข้าชื่อถอดถอนนักการเมืองและข้าราชการระดับสูงออกจากตำแหน่ง

การถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการระดับสูงออกจากตำแหน่ง กำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก โดยให้สิทธิประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามจำนวนที่กฎหมายกำหนดสามารถเข้าชื่อร้องขอต่อวุฒิสภา ซึ่งเป็นสภาสูงเพื่อให้มีมติถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ออกจากตำแหน่ง ครอบคลุมผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมือง ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ และผู้ดำรงตำแหน่งหรือข้าราชการระดับสูง ส่วนรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ ก็ยังคงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ โดยเปิดโอกาสให้ “ภาคประชาชน” ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น สำหรับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน บัญญัติให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในท้องถิ่นมีสิทธิเข้าชื่อกันเพื่อถอดถอนสมาชิก

สภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ รวมทั้งให้สิทธิประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าสองหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อกล่าวหากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ที่มีพฤติการณ์ตามมาตรา ๒๓๔ (๑) ได้ เป็นการให้สิทธิประชาชนในการตรวจสอบ ป.ป.ช. ซึ่งเป็นองค์กรอิสระที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ ทำหน้าที่ตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดินหรือกิจการของรัฐ

การออกเสียงประชามติ

การออกเสียงประชามติเป็นกลไกการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยผ่านกระบวนการ ในการแสดงความเห็นของประชาชนด้วยการลงคะแนนออกเสียงประชามติ เพื่อตัดสินใจว่าจะให้ความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบในเรื่องที่มีความสำคัญ และมีผลกระทบต่อประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ถือเป็นโอกาสเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความต้องการที่แท้จริงของตนให้รัฐบาลทราบก่อนที่จะนำมาตีหรือการตัดสินใจนั้นออกเป็นกฎหมายหรือนำไปปฏิบัติเพื่อบังคับใช้เป็นการทั่วไป การออกเสียงประชามติต่างจากการปรึกษาพิจารณาโดยตรงที่การออกเสียงประชามติจะต้องมีการลงคะแนนออกเสียงเพื่อหามติของประชาชน ส่วนปรึกษาพิจารณาเป็นเพียงการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่จะได้รับผลกระทบในเรื่องนั้น ๆ ก่อนที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐจะมีคำสั่งหรือดำเนินการใด ๆ

หลักสำคัญของการออกเสียงประชามติ

๑. เรื่องที่จะจัดทำประชามติต้องมีความสำคัญ และมีผลกระทบ ต่อประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติและประชาชนโดยไม่เกี่ยวกับตัวบุคคล

๒. ข้อความที่จะขอความเห็นต้องชัดเจนเพียงพอที่จะทำให้ ผู้มีสิทธิออกเสียงสามารถตัดสินใจจะเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบในเรื่อง นั้น ๆ ได้

๓. ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เห็นชอบและไม่เห็นชอบในเรื่องที่ จะจัดทำประชามติ ได้แสดงความเห็นอย่างเท่าเทียมกัน

๔. ต้องจัดให้มีการลงคะแนนออกเสียงประชามติโดยอิสระ

๕. ต้องนำผลการออกเสียงประชามติไปดำเนินการ เพื่อให้เป็น ไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนผู้มาออกเสียงประชามติ

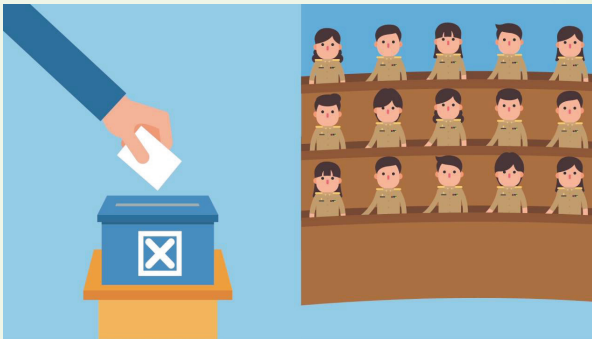
การมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ดังนั้น หากจะมีการ เปลี่ยนแปลงใด ๆ อันเป็นสาระในรัฐธรรมนูญ จะมีการเปิดช่องทาง หรือมีกลไกในการแจ้งข้อมูลให้แก่ประชาชนทราบ หรือรับฟังความคิดเห็น ของประชาชน เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความรอบคอบ รัดกุม และป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน หรือเกิดผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่น้อยที่สุด

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการปกครองที่ถือเป็นระดับที่มีความใกล้ชิดและผูกพันกับประชาชน ชุมชน และพื้นที่มากที่สุด เพราะนักการเมืองท้องถิ่นหรือตัวแทนที่ประชาชนเลือกให้เข้ามาทำหน้าที่ใน “สภาท้องถิ่น” ล้วนแต่เป็นสมาชิกของชุมชน และข้าราชการท้องถิ่นโดยส่วนใหญ่ก็เป็นคนในชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่นก็เป็นบุคคลที่ประชาชนเลือกจากผู้แทนซึ่งเป็นคนในชุมชนหรือเป็นบุคคลที่มีบ้านพักอาศัยในชุมชน ดังนั้น การปกครองท้องถิ่น จึงถือว่าเป็นการปกครองที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นของคนในชุมชนเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับชาติ

ลักษณะการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น ประชาชนในท้องถิ่นมีสิทธิถอดถอนผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น หากสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหาร หรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กระทำการใด ๆ ที่มีพฤติการณ์ทุจริตหรือมีผลประโยชน์ทับซ้อน หรือมีพฤติการณ์ไม่สมควรดำรงตำแหน่ง ประชาชน

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในท้องถิ่นนั้น มีสิทธิเข้าชื่อหรือลงคะแนนเสียงตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายกำหนดเพื่อถอดถอนบุคคลดังกล่าวให้พ้นจากตำแหน่งได้ ทั้งนี้ ขั้นตอน วิธีการในการถอดถอนจะขึ้นอยู่กับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องจะบัญญัติไว้ รวมทั้งประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในท้องถิ่นมีสิทธิเข้าชื่อเพื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่นหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ดำเนินการตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น เช่น ไม่ดำเนินการจัดระเบียบสถานบันเทิงอันอาจส่งผลกระทบต่อสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน หรือเมื่อประชาชนเห็นว่าควรจะมีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นใด ๆ อันจะเป็นผลดีแก่ประชาชนในท้องถิ่น ก็สามารถที่จะเข้าชื่อยื่นคำร้องต่อประธานสภาท้องถิ่นเพื่อให้มีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นได้ ทั้งนี้ ขั้นตอน วิธีการในการเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่นจะขึ้นอยู่กับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องเป็นต้น

การประชาพิจารณ์

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในกระบวนการที่เรียกว่าประชาพิจารณ์นั้น ก็เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐ ให้แสดงความคิดเห็นให้เป็นที่ประจักษ์ เพื่อปกป้องไว้ซึ่งสิทธิของตนตามกฎหมาย และเพื่อป้องกันมิให้มีการใช้อำนาจอย่างผิด ๆ หรือกระทำการอันใดเพื่อประโยชน์ของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบในทางลบที่จะมีต่อกลุ่มอื่น การเปิดโอกาสให้มีการรับรู้และแสดงความคิดเห็นในแง่มุมต่าง ๆ ก่อนจะมีการตัดสินใจในนโยบายที่สำคัญนั้น เป็นสิทธิโดยชอบธรรมของประชาชนที่จะมีส่วนร่วมในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในกระบวนการที่เรียกว่าประชาพิจารณ์นั้น ได้บัญญัติให้มีขึ้นในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก โดยบัญญัติไว้ในมาตรา ๕๙ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผล จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ ส่วนรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ก็มีบัญญัติให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาพิจารณ์เช่นกัน โดยบัญญัติไว้ในมาตรา ๕๘ ในหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ และมาตรา ๑๗๘ วรรคสาม ในหมวด ๘ คณะรัฐมนตรี

นอกจากนี้ยังมีกลไกอื่นที่เอื้อประโยชน์ต่อการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เช่น การรวมกันเป็นสมาคม สหกรณ์ สหภาพ องค์กร ชุมชน หรือหมู่คณะ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การชุมนุม การฟ้องหน่วยงานรัฐ รวมทั้งการเข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐ เป็นต้น ซึ่งกลไกดังกล่าว ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ และเป็นสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนเพื่อเป็นช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น

สิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปัจจุบัน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้ให้สิทธิประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนี้

สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

รัฐธรรมนูญกำหนดให้ประชาชนผู้มีอายุไม่ต่ำกว่า ๑๘ ปี ในวันเลือกตั้งมีสิทธิเลือกตั้งได้ซึ่งเป็นการขยายสิทธิจากเดิมในอดีตที่ต้องมีอายุครบ ๑๘ ปีในวันที่ ๑ มกราคม ของปีที่มีการเลือกตั้ง รวมทั้งยังกำหนดให้เป็นหน้าที่ของประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างอิสระ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ ดังนั้น หากใครไม่ไปใช้สิทธิก็ต้องได้รับโทษ ซึ่งได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ ว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและมีได้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือแจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งแล้วแต่เหตุนั้นมีเหตุอันสมควร ผู้นั้นถูกจำกัดสิทธิบางประการ เป็นไปตามหลักการที่ว่า เมื่อท่านไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตั้งแต่ต้น ท่านก็ไม่ควรได้รับสิทธิดังกล่าว

นอกจากนี้ยังให้สิทธิประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาทุจริตในการเลือกตั้ง โดยกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ ว่า “ในการจัดให้มีการเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการส่งเสริมและสนับสนุนให้สภาองค์กรชุมชนตามกฎหมายว่าด้วยสภาองค์กรชุมชน ชุมชนรวมตลอดทั้งประชาชนทั่วไป ให้มีส่วนร่วมในการแจ้งเบาะแสหรือข้อมูลต่อคณะกรรมการ เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริต และเที่ยงธรรม

สิทธิจัดตั้งพรรคการเมือง

กำหนดให้บุคคลมีเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมืองตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามที่กฎหมายบัญญัติ กฎหมายดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการบริหารพรรคการเมือง ซึ่งต้องกำหนดให้ เป็นไปโดยเปิดเผยและตรวจสอบได้ เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในการกำหนดนโยบายและการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง และกำหนดมาตรการให้สามารถดำเนินการโดยอิสระไม่ถูกครอบงำหรือชี้นำโดยบุคคลซึ่งมิได้เป็นสมาชิกของพรรคการเมืองนั้น รวมทั้ง มาตรการกำกับดูแลมิให้สมาชิกของพรรคการเมืองกระทำการ อันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

สิทธิเข้าชื่อเสนอกฎหมาย

กำหนดให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นคนเข้าชื่อเสนอกฎหมายตามหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย หรือหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย โดยมีหลักการดังนี้

๑. คุณสมบัติและจำนวนของประชาชน ที่ต้องการเข้าชื่อเสนอกฎหมายต้องเป็นประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งและต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ คน สามารถใช้สิทธิเสนอร่างพระราชบัญญัติได้

๒. ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถเสนอร่างพระราชบัญญัติได้เฉพาะตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ เท่านั้น

๓. ข้อยกเว้นร่างพระราชบัญญัติที่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเสนอ หากเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับเงินต้องได้รับคำรับรองจากนายกรัฐมนตรีก่อน

รวมทั้งยังกำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกฎหมายเพื่อความละเอียดรอบคอบในการตรากฎหมายด้วย โดยกำหนดว่า ก่อนการตรากฎหมายทุกฉบับ รัฐพึงจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์นั้นต่อประชาชน และนำมาประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมายทุกขั้นตอน เมื่อกฎหมายมีผลใช้บังคับแล้ว รัฐพึงจัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

ทุกรอบระยะเวลาที่กำหนดโดยรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย เพื่อพัฒนากฎหมายทุกฉบับให้สอดคล้องและเหมาะสม กับบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป

สิทธิออกเสียงประชามติ

กำหนดให้ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร คณะรัฐมนตรีจะขอให้มีการออกเสียงประชามติในเรื่องใดอันมิใช่เรื่องที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคลหรือคณะบุคคลก็ได้ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ รวมทั้งยังกำหนดให้บุคคลมีหน้าที่ไปลงประชามติอย่างอิสระโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ เป็นสำคัญ

สิทธิการมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ

ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคนมีสิทธิเข้าชื่อร่วมกันในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย โดยผู้ตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมต่อรัฐสภาและให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ การขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต้องไม่ใช่เรื่องเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบรัฐ

สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น

๑. กำหนดให้มีการจัดการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นตามวิธีการและรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่กฎหมายบัญญัติ

๒. สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง

๓. ผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งหรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น

๔. ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษอาจมาจากวิธีอื่นตามที่กฎหมายกำหนด แต่ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน

๕. การดำเนินงาน อปท. สภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่นต้องเปิดเผยข้อมูลและดำเนินการให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

๖. ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในท้องถิ่นมีสิทธิเข้าชื่อกันเพื่อเสนอข้อบัญญัติหรือเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

สิทธิตรวจสอบองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ

ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าสองหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อกล่าวหาว่ากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ผู้ใดมีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายหรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง

โดยยื่นต่อประธานรัฐสภาพร้อมด้วยหลักฐานตามสมควร หากประธานรัฐสภาเห็นว่ามิเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำตามที่ถูกร้องขอให้ประธานรัฐสภาเสนอเรื่องไปยังประธานศาลฎีกาเพื่อแต่งตั้งคณะผู้ไต่สวนอิสระจากผู้ซึ่งมีความเป็นกลางทางการเมืองและมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์เพื่อไต่สวนหาข้อเท็จจริง

หากดำเนินการไต่สวนแล้วเห็นว่าผู้ถูกร้องฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง ให้เสนอเรื่องต่อศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัย แต่ถ้าเห็นว่าผู้ถูกร้องฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรงแต่ไม่ใช่กรณีฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง ให้ส่งสำนวนการไต่สวนไปยังอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

สิทธิสมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา

กำหนดให้ที่มาของวุฒิสภาจำนวนสองร้อยคน มาจากการเลือกกันเองของบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ อาชีพ ลักษณะ หรือประโยชน์ร่วมกัน หรือทำงานหรือเคยทำงานด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายของสังคม โดยในการแบ่งกลุ่มต้องแบ่งในลักษณะที่ทำให้ประชาชนซึ่งมีสิทธิสมัครรับเลือกทุกคนสามารถอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้

การกำหนดที่มาของวุฒิสภาดังกล่าวเป็นการเปิดกว้างให้ประชาชนทุกคน ทุกอาชีพมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงสามารถสมัครเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้ ซึ่งจะช่วยสร้างความเป็นธรรมให้ประชาชนทุกภาคส่วนให้มีโอกาสเข้าสู่การทำงานด้านการเมืองเพื่อสะท้อนปัญหาและความต้องการของกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคม เป็นการ

ให้โอกาสมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้จะช่วยสร้างความเป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำทางการเมืองแล้ว ยังเป็นจุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมืองอย่างแท้จริงที่ไม่กระจุกตัว อยู่เฉพาะในกลุ่มคนบางกลุ่มเท่านั้น

นอกจากการบัญญัติสิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชนดังที่กล่าวมาข้างต้น รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันยังบัญญัติสิทธิ และเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่เอื้อประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนี้

สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านสิทธิและเสรีภาพ

๑. บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การติดต่อสื่อสารถึงกัน เสรีภาพในทางวิชาการ การเข้าถึงข้อมูลหรือ ข่าวสารสาธารณะที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานรัฐ การร้องทุกข์ ต่อหน่วยงานรัฐและได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยเร็ว การฟ้องหน่วยงาน ของรัฐให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำของ ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานรัฐ การรวมตัวกัน ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ชุมชน สมาคม สหกรณ์ สหภาพ หรือหมู่คณะอื่น การอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม การอนุรักษ์และ ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ การชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ

๒. บุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนย่อมมีเสรีภาพ ในการเสนอข่าวสารหรือแสดงความคิดเห็นตามจริยธรรมแห่ง การประกอบวิชาชีพ

๓. บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ (๑) อนุรักษ์ ป่าไม้ พืช หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี อันดีงาม ทั้งของท้องถิ่นและของชาติ (๒) จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ (๓) เข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรืองดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชน และได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยเร็ว ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะนั้น โดยให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วยตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ (๔) จัดระบบสวัสดิการชุมชน (๕) สิทธิของบุคคลและชุมชนตาม (๑) (๒) (๓) และ (๔) หมายความว่ารวมถึงสิทธิที่จะร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐในการดำเนินการด้วย

๔. บุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคมีสิทธิรวมกันจัดตั้งองค์กรของผู้บริโภคเพื่อคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค และองค์กรเหล่านี้สามารถรวมกันจัดตั้งเป็นองค์กรใหญ่เพื่อให้เกิดพลังในการคุ้มครองผู้บริโภคได้ โดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐ ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการจัดตั้งอำนาจในการเป็นตัวแทนของผู้บริโภค และการสนับสนุนด้านการเงินจากรัฐ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

นอกจากสิทธิและเสรีภาพข้างต้นแล้ว การใดที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายมิได้ห้ามหรือกำหนดเงื่อนไขในการใช้สิทธิหรือเสรีภาพไว้ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะกระทำการนั้น ๆ ได้อย่างเสรี และถือว่าเป็นการกระทำที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมาย

สำหรับสิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ถึงแม้จะยังมีได้มีการตรากฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ รัฐธรรมนูญนี้ก็รับรองว่า บุคคลหรือชุมชนสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ทันทีตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

แต่อย่างไรก็ดี เพื่อให้การใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลและชุมชนต้องเป็นไปอย่างมีความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ สังคม และบุคคลอื่น รัฐธรรมนูญกำหนดไม่ให้ใช้สิทธิและเสรีภาพกันอย่างเกินเลยจนทำให้บ้านเมืองเสียหาย รัฐธรรมนูญจึงได้กำหนดหลักเกณฑ์การใช้สิทธิและเสรีภาพไว้ชัดเจนว่า บุคคลและชุมชนต้องไม่ใช้สิทธิและเสรีภาพของตนเกินขอบเขต กล่าวคือการใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้น ต้อง (๑) ไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ (๒) ไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและประชาชน และ (๓) ไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

เมื่อใดก็ตามที่มีการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเกินขอบเขต ผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายจากการนั้นสามารถใช้สิทธิทางศาลผ่านศาลยุติธรรมหรือศาลปกครอง แล้วแต่กรณี เพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของตนที่ถูกล่วงละเมิด รวมทั้งเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายได้ หรือจะยื่นคำร้องต่อ “ศาลรัฐธรรมนูญ” โดยตรงเพื่อให้วินิจฉัยว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ก็ได้ สำหรับบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐ

นอกจากสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานในการเข้ามามีส่วนร่วมแล้ว รัฐธรรมนูญยังกำหนดให้ประชาชนมีหน้าที่ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่กระทำการใดที่อาจก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคม ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์ และคุ้มครองสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรม เสียภาษีอากรตามที่กฎหมายบัญญัติ ไม่ร่วมมือหรือสนับสนุนการทุจริตและประพฤติมิชอบ เป็นต้น

สรุป

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นรากฐานสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากระบบการปกครองประชาธิปไตยแบบผู้แทนโดยประชาชนเลือกผู้แทน (รัฐบาล) ขึ้นทำหน้าที่แทนตนนั้น ยังไม่สามารถสนองตอบและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้อย่างทั่วถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจึงมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมบทบาทของผู้แทน เพื่อให้ผู้แทนที่ทำหน้าที่แทนประชาชนได้เข้าใจปัญหาและความต้องการของประชาชน การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ใช่เฉพาะเป็นการเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่แทนตนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการควบคุม ตรวจสอบ ติดตามการทำงานของรัฐบาล หน่วยงานของรัฐ รวมทั้งมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาลในนโยบาย การบริหาร

ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ และวิถีชีวิตของประชาชน

การมีส่วนร่วมในทางการเมืองยังเป็นเครื่องชี้วัดพัฒนาการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ประเทศที่พัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอยู่ในระดับที่ดีแล้ว ก็มักจะกำหนดให้ประชาชนในทุกระดับมีสิทธิส่วนร่วมทางการเมือง สำหรับประเทศไทยได้เปิดกว้างให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น โดยการรับรองสิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านช่องทางและกระบวนการต่าง ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยหรือไม่นั้น ปัจจัยสำคัญ ประชาชนต้องมีความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอย่างถ่องแท้ รู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตนในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง และใช้สิทธินั้นโดยไม่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ที่สำคัญประชาชนต้องมีสำนึกทางการเมืองโดยการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติ และประชาชน เป็นสำคัญ พร้อมทั้งรัฐต้องส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตามกระบวนการ ช่องทางที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นรูปธรรม หากเป็นดังที่กล่าวมา การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะเป็นตัวแปรสำคัญที่สุดของการพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนได้

บรรณานุกรม

คณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์และสำรวจความคิดเห็น
ของประชาชน. (ธันวาคม ๒๕๖๐). *สรุปสาระสำคัญของ
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โครงการเสริมสร้างความ
ความเข้าใจรัฐธรรมนูญแก่สื่อมวลชน*. จัดโดยคณะอนุกรรมการ
ประชาสัมพันธ์และสำรวจความคิดเห็นของประชาชน
ในคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ, ณ ห้องประชุมสมาคม
นิสิตเก่ารัฐศาสตร์ ชั้น ๑๒ อาคารเกษมอุทยานัน
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บวรศักดิ์ อุวรรณโน, และ ถวิลวดี บุรีกุล. (๒๕๕๕).
ประชาธิปไตย แบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy).
กรุงเทพฯ: บริษัท ฟรินดิง ฮอลล์ จำกัด.

ถวิลวดี บุรีกุล. (๒๕๕๒). *พลวัต การมีส่วนร่วมของประชาชน:
จากอดีต จนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช ๒๕๕๐*. กรุงเทพฯ: บริษัท เอ.พี. กราฟิคดีไซน์
และการพิมพ์ จำกัด.

สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, คณะอนุกรรมการจัดทำสารานุกรม สำหรับ
เยาวชน เล่มที่ ๔ ในคณะกรรมการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาส
ฉลองพระชนมายุ ๕ รอบ ๒ เมษายน ๒๕๕๘. (๒๕๕๘).
สารานุกรมการเมืองไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ ๓ เรื่อง การเมืองไทย
ในบริบทความเชื่อมโยงกับภาคส่วนอื่น. กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์
ฟรินดิงแอนด์พับลิชซิง จำกัด (มหาชน).

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (๒๕๕๒). *การมีส่วนร่วม
ทางการเมืองของประชาชน*. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (๒๕๕๔). *การเมืองภาคประชาชน
ในระบอบประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (๒๕๖๐). *รัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการ
สภาผู้แทนราษฎร.

เว็บไซต์

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ. คำอธิบายสาระสำคัญของร่าง
รัฐธรรมนูญ เล่ม ๑. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑,
จาก [https://cdc.parliament.go.th/draftconstitution2/
more_news.php?cid=62](https://cdc.parliament.go.th/draftconstitution2/more_news.php?cid=62)

วัชรวิไล ไซยสาร. พัฒนาการมีส่วนร่วมในทางการเมืองกับประชาธิปไตย
แบบมีส่วนร่วมและพหุการเมือง: การเมืองภาคประชาชน.
สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๑, จาก [https://www.
parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/
ewt_news.php?nid=16001&filename=propose_law](https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_news.php?nid=16001&filename=propose_law)

จัดทำโดย

กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักบริหารสัมพันธ์

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

<http://www.parliament.go.th>

